

Hayat

*Hayata, daima hayata.. dünyaya
daha çok hayat katalım!...*

Nietzsche

Cilt VI. 15, Teşrinsani, 1929. Sayı:143

YAZILAR VE YAZANLAR

Vuzuh
Ressamlarımız
Geçen Dakikalarım
Büyük Catherine
Evvela Kooperatitçi
Türk illerinde
Yolcu duygu ve görüşleri

Müderis İsmail Hakkı
M. Şekip
Necip Fazıl
A. Emrullah
Dr. Vedat Nedim
İsmail Hikmet
Cevat

Ey Aşk!
Türk Çinileri
Türbe
Umumî tamaşa
Bir roman Komprimesi
Hayat ve Neşriyat

Enis Behiç
N. İbrahim
Gündüz
Halit Fahri
Aka Gündüz
Nahit Sırrı

Musahabe:

Vuzuh

İçtimaiyatçı Bouglé fikirlerin tarihinden bahsederken H. Bergsonu maddî âleme mahsus kılışelerle batını âlemi düşünmenin tehlikesini gösteren feylosof olarak anlıyor. Bergsona göre haricî âlemin kılışeleri, hatta bunlar ilmî de olsalar, bir mana, keyfiyet ve seyir âlemi olan batınıyi derunîyi, meselâ ihtirasların, mefkûrelerin, iradelerin tekevvününü ifade için salih değildirler. O halde katı madde nin sert ve dümdüz lisanı olan ilimden başka olan bir lisanla, felsefenin canlı ve terkipçi lisanına müracaat etmek lâzımdır. Acaba «vuzuh,» vazih, tavzih» dediğimiz zaman ne kastediyoruz?.. Bu sualin madde dilindeki kılışelerinden bazıları:» ayırmak, açmak, berraklaştırmak...» tır.

Vuzuh burnudur?.. Eger bu ise içtimaiyat için E. Durkheim Auguste Comte un, terbiye için Pestalozzi ve Troebel, J.-J. Rousseau nun sade bir neşircisinden ve tamimcisinden başka ne dir?! Bu anlayışa göre sonradan gelenler evvelden gelenleri ayıklamış-

lar, temizlemişler berrak bir hale getirmişlerdir!.. Bu suretle işleri ne ilmî, ne de felsefî bir iştir, sadece amelî ve mihanikî bir iştir!.. Bu adamların ya canlı bir rolü var yahut yok. Hangisi?.. Ben bir Durkheim, bir Pestalozzi, bir Troebel, hatta bugünküler hep birer başkalıktır. Hatta fikirlerinin en müşterek olan « muayyencilik » yüzünde, hatta sezîşlerin en eş olan « tabiat » fikrinde bile.. Rausseau dan beri, hatta Rönesanstan beri bu fikir adamları hep « tabiat, tabiat!.. » diyorlar, fakat acaba kendi an'anesi içinde yaşayan bizler onun mukallidimiyiz?! Varisleri kopyacılarımızdır?.. Benzemekle bir şey deyildir?! - Vuzuh!.. bunu eyice anlamaya çalışalım: Vuzuhlandırıran adam taşlara, topraklara, ruhlara kadar inerek canlı bir iş görmüşse o diğerlerinden ayrıca bir şeydir. Âdî neşirci ile yaşatarak tekemmül ettiriciyi birbirinden ayırmakta sadece bir iffet değil, mecburiyet vardır. Çünkü bu dikkat haricinde şunu kavrayamassınız.

Müderis İsmail Hakkı

Tahliiler:

Ressamlarımız

Görlüyorki impresiyon istler resmi her şeyden evel bir ziya ve renk kompozisyonu gibi düşünüyor ve her şeye bu gözle bakıyorlar. Bunlarca resimde fikir, bir rengin ahenkli bir surette inkişafıdır. Bu ressamların tabloları matlup intıbaı uzaktan verirler.

Bütün bu hareketler artistik liberalisme doğru enerjili ve kazanılmış adımlardır. Bunlar yapılmamış olsaydı resim yaşayamazdı. Resimdeki bu liberalizm, her türlü güzellik ve teknik dagmatismasını inkâr eder, misaller verir fakat ders vermez, san'atkârlara tabiattan başka üstat tanımamağı öğretir, istiklâlden başka geçer lir dogm tanımaz, her şeyden evel samimî olmayı, insanın kendi kedisinini terbiye etmesini ve mükemmel diye sürülen hiç bir fikri kabul etmemeyi ister. Bütün sırların şahsiyetlerde olduğunu düşünerek san'atın sırlarını bilmek iddiasında olanlara şaşar.

Ne klasik, ne romantik, fakat daha çok realisme yakın olan bir de « intimites » ler var. Bunlar cümhurun gör-

Küçük hikâye

Bir roman Komprimesi

Tezat:

Çok zengin tovaletli, çok boyalı, parmakları pırlantalı, sürmelerinin kuyrukları şakaklarında, endamlı, etli butlu bir hanımefendi...

Siyah satenden düz gömlekli, saz benizli, parmakları mürekkepli, kirpiklerinin uçları birbirine yakın, dalgın elâ gözlü, ince boylu bir Muallim hanım...

Aralarında beş altı yaşında sarı bukeli, şık elbiseli, lâcivert gözlü, tumbul penbe yanaklı, çok sevimli bir kız çocuğu...

Süslü hanımefendi çabuk ve lâubali konuşuyor.

Sade muallim hanım tane tane, ağır, önüne bakarak söylüyor.

Tumbul bebek bahçe de oynayan çocukları sevinçle seyr ediyor ve Muallim hanımı hiç yadırgamıyor. Çıtı pıtı konuşuyor.

— Küçük, yegâne kızımdır. Sizin mektebinizi met ittiler.

— Hay hay hanımefendi, kaydedimiz.

— Benim adım süzan, babasının adı Nazif, Nafia mütaahhitlerinden, küçüğün adı (Gülören), Yenişehirde Çamurlu sokak ta 140 numralı evde oturuyoruz. Küçük otomobilimiz sabah akşam çocuğu götürüp getirecek. Bende sizinle dost olursam ne mutlu. Küçük pek nazlı bir afacandır. ona...

— Kayt muamelesi bitti efendim.

Sihhat raporını da yarın lütfen gönderirsiniz efendim. Müsaade buyurunuz, ders vakti geldi hanımefendi.

Sevinç ve ızdırab:

Say benizli, dalgın gözlü Muallim hanım o gün akşama kadar ne okuttuğunu bildi, ne söyleneni anladı.

İçinde müphem bir ızdırab vardı. En sevdiği bebeklerin boynuna sarılışlarında bile zevk yoktu. Hep zengin çift otomobilli, şatafatlı Süzan Nazif hanımın sevimli yavrusunu düşündü.

Akşam azadına kadar kendini zor zabtetti.

Minik gülören, gözlerinin önünden gitmiyor ve gitmedikçe içine esrarregiz bir acı çöküyordu.

Genç Muallim hanım kimsesiz bir kızdı. Öksüz, yetim ve fakir büyüyen bu genç kız beş senedenberi bu mektepte idi. Yirmi beş senelik hayatında bir tek saadette, bir tek afetin hatırası vardı.

Küçük lambalı odasında bütün gece o saadeti, o afeti ve o lüle lüle saçlı bebeği düşündü. İnce ince, hıçkırı hıçkırı ağladı:

— Benim de böyle bir çocuğum olacak tı.

Diye diye hıçkırdı. Sabahleyin bitkin bir halde mektebe geldi. Zengin hanımın güzel çocuğunu bekledi.

Küçük otomobilden atlayan bebek

koşarak geldi, Muallim hanımın boynuna atıldı: Beni sevecekmisin Muallim hanım? dedi. Muallim hanım çocuğu okşadı, dünya kadar, şu cami minaresinden daha büyük seveceğini temin ederken 24 saatlik ızdırabını unuttu. İçinde umulmaz bir sevinç doldu,

Saadet:

— Dünyada o kadar birbirimizden ayrılmayacağız ki...

— Dünya da o kadar birbirimizden ayrılmayacağız ki...

— Mini mini bir yuvamız olacak.

— Bebeğimizi aramızda uyutacağız.

— Bebeğimizin Mektep çağına kadar sen Muallimlik itmezsin.

— Sonra her sabah onunla mektebe giderim.

— Akşamları ben gelir, sizi alırım.

— Bugün yine saadet deliliğimiz tuttu.

— Bugün yine gözlerin çok mahmur.

— Ayrılalım artık, sen kalemine git ben mektebime..

— Ben para biriktiriyorum.

— Bende...

— Bu tatil zamanı artık evle...

— Sus! O zaman konuşuruz.

— San ki şimdiden olsa...

Bu sükut genç Muallimi, genç

kâtibe verdi, tamamen verdi, bütün manasile verdi ve gizli kadın artık resmî günün büyük saadetini beklemeye başladı.

Yedi sene evvel bir gün bu açık saadeti ve gizli kadınlığı duyan genç kız bu günkü mahzun, siyah saten gömlekli Muallim hanımdan başkası değildi.

Afet:

Delikanlı sinanda müdirile beraqer kısa bir teftiş seyahatına çıkmıştı.

Mayıs sonunda döndüler. Delikanlı haziran sonuna kadar hep teftiş raporları, perakende, mühim ve müstacel işlerle uğraşıyordu.

— Şu işler bitsin de.. Senelik iznimi alayım, on beş gün de Müdür izni ilâve ideceğini vaad etti.

— Ah! Bir buçuk Ay.. Ne eyi, Ne eyi! Yaşasın Müdür bek.

Temmuzun ilk haftasında birgün Muallim arkadaşlarından - Genc kızın saadetini bilmeyen bir bey - söz arasında anlattı:

— Ne tali! Ne şans! benim bir Mektep arkadaşım vardı. Fakir bir memurdü. Dehşetli, zengin bir dul kadına çatmasın mı?

Kadın beş altı yaş daha büyük ama altın, elmas, mal mülk kumkuması, arkadaşı da çok seviyor. Heman memuriyetinden istifa ettirdi. Onların nigâh merasiminden geliyorum.

— Bu şanslı bey kim?

— Tanımazsınız. Nazif adında bir delikanlı.

Genc kız anı bir hareketle sarsıldı, yere yuvarlandı, bayılmıştı. bu, gelecek hafta evleneceği ve kendisini verdiği delikanlıydı. Bu, Süzan hanımefendinin kocası ve Gülörenin Babası mütahhit Nazif beyefendi idi.

O günkü baygınlığın sebebini kimse anlayamamıştı.

Günler geçerken:

Mahzun Muallim hanımla şen be bek öyle sevişiyorlardı ki.. Küçüğün

sesi saadetini hatırlatıyor, gözleri afeti teselli ediyordu. Yalnız yedi senenin içinde biriken ızdır, kin, nefret, aldattılmışlığın verdiği izzeti nefis ve namus acısı gittikçe derinleşiyordu.

Bir kaç defa mektebi değiştirmek istedi.

Anneler, babaşar, veliler Müdüriyetine koştular, rica, iltimas ettile, bu çok eyi Muallim hanımefendiyi mektep te alıkoydurdular.

Süzan hanımefendinin bütün davetleri, ısrarları boşa gidiyordu. Bir çay içmeğe bile gitmedi. Daha ilk haftasında hanımefendi pek ağır bir kumaş, sonra tek taşlı bir çift küpe hediye etti. Ret idemedi. Hanımefendi kendisini çok seviyordu.

— Ah, aramıza bir karışsanız, di-yordu. öyle ahbablarımız, dostlarımız, eğlencelerimiz var ki... Sizi tanıtmış olurdum.

— Teşekkür ederim hanımefendi, biz Muallimlerin bütün dostları, ahbabları, sevgilileri hep bu küçük yavrulardır. Nihayet kırk yılda bir sinemaya gitsek bile ertesi sabah geç kalmayalım diye içimiz içimize sığmaz.

Ve hanımefendi gittikten sonra, odasına çekilir, gizli gizli ağlar ve gözlerini silerek çocukların içine karıştırdı. Gülören nerde ise koşar gelir » okşa beni Muallim hanım » diye eteklerine sürtünürdü.

Foya:

Zenginlin ve güzelin düşmanı çok olur. Nazif beyefendi bir gün yazıhanesinde otururken şu kapalı imzasız tezkereyi aldı:

(Bu gün saat ikide, eski hizmetciniz Fatma kadının Hısardaki evine ansızın giderseniz zevceniz Süzan Hanımefendiyi orada, şoför Muratla koyun koyuna bulabilisiniz efendim.)

Nazif Beyefendi şaşaladı. Derken bir gün evvel şehir postasına virilmiş başka bir yazı ile başka bir mektup daha geldi.

(Zevceniz Hanımefendiyi her cuma öğleden sonra kâtibiniz Nuri efendi ile, her pazar öğleden sonra şoför Murat efendi ile muntazamca

bir surette yakalamak isterseniz Hısardaki eski hizmetciniz Fatma hanımın evine lutfen teşrif ediniz.)

Bu istihzalı facianın yükü altında ezilirken çalan telefonda şu sözleri dinledi:

— Eğer şimdi Fatmanın evine bir adliye memuru, bir polis ve bir heyeti ihtiyariye ile gitmek isterseniz zatıalinize bir suhuleti mahsusa olmak için nöbetçi müddei umumisi ile Hısar karakoluna ve mahle heyetine malûmat verdiğim maruzdur Beyefendi!

Nazif Bey sendeleye sendeleye adliyeye gitti ve cenaze halinde Fatma kadının kapısında durdu.

Hadiseden şoför Murat efendi, Süzan Hanımdan daha çok utandı ve korktu.

Üç ay sonra:

— Sana karşı irtikâp ettiğim bütün cinayetlerimi hatırlıyorum.

.....

— Betbaht bir adam sıfatile sana litica ediyorum.

.....

— Susma! Sekiz senedenberi çektiğin ıstırapların derinliğini seziyorum, onları ben sana verdim. o melun kadınla resmen ayrıldıktan sonra yavrumla yapayalnız kaldım. Bizi sen kurtaracaksın.

— Ne yapmamı isteyorsunuz Nazif Beyefendi?

— Yine birlşelim.

— Yani şimdide, beni Süzan Hanımefendiyemi teşvik ediyorsunuz?

— Haşa sadece evlenelim diyorum.

— Süzan Hanımın kocasıyla evlenemem!

— Gül Ören.. o kadar sevdiğini bildiğim Gül Ören için, bu yavrunun hatırj için...

— Gülörenin babası olan bir adamla evlenemem!

— Bebene acımıyormusun?

— Bir namus ve hayat ıstırapı bin bebeğe bedeldir.

Nazif yere çökdü, alnını gizli kadının ayaklarına dayadı ve höngür höngür ağlamağa başladı.

Aka Gündüz